

Nr 601

Av herrar **Börjesson** i Falköping och **Elmwall**, *angående straffpåföljden vid vårdslös deklARATION.*

(Lika lydande med motion nr 503 i Första kammaren)

Straffet för falskdeklARATION är enligt skattestrafflagen böter högst fem gånger undandragna skattens belopp eller fängelse eller vid försvårande omständigheter straffarbete i högst två år. När det gäller vårdslös deklARATION är straffet böter högst två och en halv gånger undandragna skattens belopp eller vid försvårande omständigheter fängelse i högst sex månader. Vid urbota straff kan i båda fallen straffskatt ådömas.

Beträffande falskdeklARATION, som en felaktigt uppgjord deklARATION helt enkelt rubriceras, är det självklart att det finns falskdeklARanter som i uppsåt sökt att undanhålla inkomster för att därigenom få lägre skatt. Sådana personers handlingssätt kan på intet sätt försvaras. Emellertid torde det i de allra flesta fallen röra sig om ett förbiseende utan den minsta avsikt att undandra sig skattekonsekvenserna. Med andra ord spelar den mänskliga faktorn — i dessa liksom så många andra fall — sin roll. Ingen människa är född utan fel. (Som exempel kan andras de många trafikolyckor som främst den mänskliga faktorn är skulden till.) Hur straffet i dessa avseenden utmätas bedömes från fall till fall.

Det är självklart att man inte kan försvara begångna fel ens i dessa avseenden. Men skillnaden mellan ett med avsikt begånget fel, i skattehänseende undandragen inkomst t. ex., och fel som tillkommit utan den minsta avsikt från vederbörandes sida är dock stor. Det är uppenbart att avsevärda svårigheter föreligger när det gäller att avvåga huruvida felet gjorts med avsikt eller inte. Enligt vår mening — och på vilken man för övrigt kan bygga de erfarenheter som gjorts — kan och bör dock i en process t. ex. omständigheterna kring resp. ärende ge vid handen de nödvändiga fakta som behövs i sammanhanget. Visar det sig i olika fall vara svårt att bedöma ligger det hela självfallet enbart på juridisk grund. Men i dylika svårbedömbara fall bör enligt vår mening största försiktighet iakttas.

Syftet med skattestrafflagen är att tvinga den skattskyldige att upprätta en riktig deklARATION. Visar det sig att en skattskyldig inte själv är kapabel att göra det bör han ha möjlighet att vända sig till en medhjälpare. Men även denne kan självfallet begå fel och blir därmed bestraffad. Ansvaret för deklARATIONen blir så att säga fördubblat genom medhjälparen. Båda två får stå till svars för en oriktigt upprättad deklARATION.

Enligt vår mening är det ur allmänpreventiv synpunkt oegentligt att en skattskyldig som uppdragit åt sakkunnig medhjälpare att handha bokföringen och att upprätta deklarationen, på grund av ett av medhjälparen begånget fel — trots av ursäktligt slag — skall bli ansedd som en brottsling. Många skattskyldiga som dömts för vårdslös deklaration torde över huvud taget inte själva ha kunnat deklarerat riktigt, och om medhjälparen i respektive fall felat lär de sannolikt aldrig ens genom en noggrann granskning av deklarationen ha kunnat upptäcka felet. Enligt praxis tar man inte ur ansvarssynpunkt någon hänsyn till om den skattskyldige anlitat sakkunnig hjälp eller inte. Det finns extrema undantagsfall — men systemet kan knappast stimulera till anlitan av sakkunnig rådgivare eller medhjälpare.

Det finns anledning erinra om vad specialstraffrättsutredningen i fjol anförde i sitt remissyttrande över en motion liknande den vi nu väcker i ärendet. Där heter det bl. a.:

Enligt specialstraffrättsutredningens mening talar sålunda övervägande skäl för att de normerade böterna enligt skattestrafflagen på sätt som skett i smugglingslagstiftningen ersättes med dagsböter eventuellt kompletterade med straffskatt på sätt ovan antytts.

Om det emellertid — mot utredningens uppfattning — skulle anses minska lagstiftningens avskräckande effekt att avstå från normerade böter för det uppsåtliga deklaraionsbrottet, falskdeklaration, som ju regelmässigt måste anses vara motiverat av vinningslystnad, är det uppenbart, att starka skäl talar för åtminstone den reform, som föreslås av motionärerna, nämligen att bötesstraffet för det culpösa deklaraionsbrottet, vårdslös deklaration, samt medhjälp (och väl även anstiftan) därtill bör vara dagsböter och icke normerade böter. Såsom motionärerna påpekar, vinnes härigenom en bättre anpassning av straffmätningen till förseelsens svårhetsgrad. I synnerhet gäller detta för andra medverkande — anstiftare, medhjälpare samt ställföreträdare för juridiska personer — än den skattskyldige själv. Att beträffande sådana medverkande sätta straffet i relation till det skattebelopp, som undandragits eller kunde ha undandragits, förefaller omotiverat, eftersom denna vinning för den skattskyldige mycket sällan kan stå i någon given proportion till den medverkandes personliga ekonomi.

Specialstraffrättsutredningen tillstyrker sålunda motionen men förordar att den föreslagna utredningen utsträcker till att avse utbyte av normerade böter mot dagsböter även i fråga om falskdeklaration.

Medhjälpsansvaret är sedan år 1949 självständigt och är alltså icke avhängigt av att gärningsmannen, d. v. s. i förevarande fall den skattskyldige, lagföres. För medhjälparen bedömes varje av honom upprättad deklaration i straffhänseende som en särskild handling. Vid två av honom upprättade felaktiga deklarationer föreligger alltså två brott mot skattestrafflagen och två särskilda straff skall alltså utmätas. Detta medför å andra sidan att i det enskilda fallet hänsyn icke tages till medhjälparens verksamhet i stort. Har en medhjälpare under ett flertal år årligen utan anmärkning upprättat exempelvis 200 deklarationer bedömes ändock en felaktighet i en enda deklaration som grov oaktsamhet från hans sida. Den mänskliga faktorn som utan

påföljd kan få florerat hos taxeringsmyndigheterna medför för medhjälparens svåra konsekvenser. Detta kan icke anses tillfredsställande.

Det vinningsssyfte som ligger till grund för falskdeklaration kan icke påslås vara för handen vid vårdslös deklARATION. Det nuvarande systemet med normerade böter avses att vara ett effektivt medel mot detta vinningsssyfte genom dess närmast konfiskatoriska karaktär. Vid vårdslös deklARATION, möjligen bortsett från de fall där misstänkt men ej bevisbar falskdeklARATION kan antagas föreligga, synes en sanktion av dylik art icke vara lämplig. FalskdeklARATION är ett allvarligt brott mot det allmänna, vårdslös deklARATION åtminstone i det övervägande flertalet fall får närmast jämföras med en ordningsförseelse. Vid detta förhållande synes vid vårdslös deklARATION det nuvarande systemet med normerade böter böra utbytas mot dagsbotssystemet, såsom är fallet i flera andra länder. Därigenom vinnes också en riktigare anpassning vid straffmätningen till förseelsens svårighetsgrad. Vid medhjälp till vårdslös deklARATION synes det ställt utom allt tvivel att dagsbotssystemet är att föredraga. Medhjälparens ansvarighet bör ju i straffhänseende icke vara avhängigt av den undandragna skattens belopp, liksom icke heller av den skattskyldiges inkomst- eller förmögenhetsförhållanden.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande sådan utformning av skattestrafflagen, att vid vårdslös deklARATION samt vid medhjälp till vårdslös deklARATION nuvarande straffpåföljd i form av normerade böter utbytes mot dagsböter i enlighet med motionens syfte.

Stockholm den 27 januari 1965

Bengt Börjesson

1 Falköping

Emil Elmwall